

УДК 81'44

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 18.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 25.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 90.05 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.03>

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МОВЛЕННЄВИХ ЖАНРІВ

Соломія Ігорівна Король (м. Київ, Україна)

korol.solomia@gmail.com

магістрантка кафедри романської філології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Дана стаття зосереджується на сучасному мовознавстві і його новому перспективному напрямі, антропоцентричній теорії мовленнєвих жанрів (ТМЖ). Авторка статті розглядає популярність теорії мовленнєвих жанрів в контексті віртуальної комунікації та її впливу на соціальний зміст. Підкреслена необхідність багатоаспектного підходу до вивчення мовленнєвих жанрів у сучасній генології та віртуальний характер соціальних мереж, їхню неструктурованість, плюралізм та фрагментарність. Зроблено висновок, що сучасний мовленнєвий жанр та віртуальний мовленнєвий жанр є інформаційно-комунікативним середовищем, що спирається на писемне спілкування і використовує широкий спектр мовленнєвих засобів.

Ключові слова: *теорія мовленнєвих жанрів, генологія, первинний і вторинний мовленнєвий жанри, віртуальний простір, інтернет-дискурс, жанрова структура, стилістика.*

MODERN APPROACHES TO DEFINING SPEECH GENRES

Solomiia I. Korol (Kyiv, Ukraine)

korol.solomia@gmail.com

Master student at Romance Philology Department

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

This article focuses on modern linguistics and its new promising direction, the anthropocentric theory of speech genres (TSG). The author of the article examines the

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства

[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjjevyh zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

importance of the theory of speech genres in the context of virtual communication and its impact on social content. The necessity of a multidimensional approach to the study of speech genres in modern genology and the virtual nature of social networks, their unstructured nature, pluralism and fragmentation are emphasized. It is concluded that the modern speech genre and the virtual speech genre are an information and communication environment based on written communication and using a wide range of linguistic means.

The importance of distinguishing between speech genres on the web cannot be overstated, as it helps ensure effective communication and understanding among Internet users. Speech genres are varieties of texts or speech that have their own characteristics, style, and purpose. They are used to convey information, express thoughts, entertain, or create an emotional atmosphere.

In the online space, recognizing speech genres has several crucial aspects: communication efficiency, avoiding misinterpretation, enhancing credibility, facilitating effective information seeking.

In conclusion, the identifying speech genres on the web is of utmost importance as it enables effective communication, helps users find relevant content, prevents misinterpretation, enhances credibility, and fosters trust. By understanding and utilizing the appropriate speech genres, both content creators and consumers can engage in meaningful and productive online interactions.

Key words: *theory of speech genres, genology, primary and secondary speech genres, virtual space, Internet discourse, genre structure, stylistics.*

Вступ. Усі найрізноманітніші сфери людської діяльності пов'язані з використанням мови. Цілком зрозуміло, що характер і форми цього використання так само різноманітні, як і сфери людської діяльності. Мовлення реалізується у формі індивідуальних конкретних висловлювань (усних і письмових) учасників різних сфер людської діяльності.

Незважаючи на те, що проблема опису мовленнєвого жанру протягом останніх десятиліть знаходиться у центрі уваги лінгвістів, культурологів, літературознавців та інших спеціалістів, досі не запропоновано єдиної концепції щодо розв'язання питань дефініції й теоретичного обґрунтування цієї категорії. Дискусійними залишаються також питання класифікації та способів моделювання різних видів жанрів.

Дослідження вимагає звернення до витоків вивчення теорії мовленнєвого жанру, а також окреслення поняття «віртуальних жанрів» над чим працювали такі вчені як Девід Крістал, Джон Свейлз, Флорій Бацевич та інші.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology

[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i tyologichnogo movoznavstva])

Modern Approaches to Defining Speech Genres (in Ukrainian)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjeyh zhanriv]

© Korol S. I. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

Метою цієї статті є аналіз класифікації мовленнєвих жанрів, виділення закономірностей та пошук вторинних МЖ у віртуальному просторі. **Об'єктом** виступили зразки МЖ, особливо – віртуальні. Провідними методами дослідження стали аналітично-описовий, емпіричний методи та компаративний аналіз.

Актуальність цієї статті полягає у висвітленні теоретичних засад мовленнєвого жанру, який у сучасній лінгвістиці стає загальнофілологічним явищем і відіграє важливу роль у мовознавстві, бо постійно відкривають нові мовленнєві жанри. Деяким жанрам мовлення присвячено чимало лінгвістичних праць, однак їх природа ще цілком не розкрита і вимагає додаткового вивчення.

Науковий інтерес до лінгвістичної генології обумовлений також тим, що мовознавці прагнуть осмислити її статус і місце в ряду лінгвістичних дисциплін. Учені обговорюють способи ідентифікації жанрів, виокремлення їхніх ознак, типологію жанрових форм, методологію й термінологію жанрів, функціонування жанрів у різних сферах спілкування та ін.

Основний зміст. Поняття мовленнєвого жанру посідає вагомим місце у прагмалінгвістиці, соціолінгвістиці, стилістиці, лінгвістиці тексту. Особливим об'єктом наукової гуманітарної думки стала лінгвістична генологія. До сьогодні не існує єдиної загальноновизнаної теорії жанру, але вже описано фундаментальні основи сучасної генології, які ґрунтуються на концепції М. М. Бахтіна.

Багатство і різноманітність мовленнєвих жанрів безмежні тому, що невичерпні різноманітні можливості людської діяльності, і тому, що кожна сфера діяльності містить цілий репертуар мовленнєвих жанрів, які диференціюються і зростають у міру розвитку і ускладнення конкретної сфери.

Динамічний розвиток інтернет-технологій та поява нових комунікаційних платформ у мережі зумовили необхідність постійного та всебічного дослідження Інтернет-комунікацій. Одним з найважливіших напрямків у цій галузі досліджень є інтернет-лінгвістика. Досліджень є лінгвістика Інтернету. Незважаючи на те, що все більше і більше дослідників займається вивченням використання мови в Інтернет-просторі, цей напрям не втрачає своєї актуальності через найвищі темпи розвитку цієї сфери.

На сьогоднішній день мережа Інтернет досліджується в різних сферах що вказує на її багатофункціональність. Стрімкий розвиток електронних засобів зв'язку електронних засобів комунікації прискорив появу нового різновиду мови

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)

[Novitni pidhody do vyznachenja movlennjeyih zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

та спричинив кардинальні зміни у мові, що використовується в Інтернеті. За допомогою Інтернету люди навчаються, подорожують, купують речі, гармонізують своє особисте життя, знаходять друзів, поринають у світ музики та літератури. На нашу думку, найважливішим є те, що всі учасники віртуального світу мають можливість доторкнутися до найрізноманітнішої інформації, засвоїти її та відтворити під час спілкування.

Сучасна мережа Інтернет надає широкий спектр лінгвістичних матеріалів, представлених різноманітними посиланнями на основі гіпертекстової технології. Нові види комунікації змінили лінгвістичні підходи до аналізу тексту, оскільки письмові повідомлення почали домінувати над усним мовленням, а текст часто реалізується у вигляді звукового або відеозапису. Як наслідок, з'явилася мережева комунікація, яка спричинила дискусію в науковому світі про мову Інтернету як новий тип дискурсу.

Низка досліджень сперечається про коректну термінологію для позначення нових інтернет-реалій, використовуючи різні визначення для мережевої комунікації та змішаних форм мови, що продукуються в Інтернеті.

М. М. Бахтін пов'язував природу мовленнєвого жанру з висловлюванням. На думку вченого, мовленнєвий жанр – це репліка, ціле висловлювання в діалозі. Він розглядав мовленнєвий жанр в аспекті мовленнєвого спілкування як факт соціальної взаємодії людей, як співвідношення та взаємодію смислових позицій [8, с. 181].

Продовження цієї цілком слушної думки знаходимо у праці українського мовознавця Ф. С. Бацевича, який визначає мовленнєві жанри як «тематично, композиційно й стилістично усталені типи повідомлень – носіїв мовленнєвих актів, об'єднаних метою спілкування, задумом мовця з урахуванням особистості адресата, контексту і ситуації спілкування».

Мовленнєвий жанр у комунікативній лінгвістиці розглядається вченими як складник дискурсу, його найважливіша категорія, що об'єднує інтенції (лат. *intentio* – устремління, бажання) учасників спілкування в дискурсі, тематику їхніх розмов, особливості організації одиниць мовного коду. Мовленнєвий жанр пов'язаний із певними комунікативними ситуаціями і створений мовцями для передачі комунікативного смислу.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology

[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i tyologichnogo movoznavstva])

Modern Approaches to Defining Speech Genres (in Ukrainian)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjeyih zhanriv]

© Korol S. I. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

Мовленнєвий жанр як одна з найважливіших категорій комунікативної лінгвістики постає поряд із текстом, дискурсом, мовленнєвим актом, повідомленням. Ф. Бацевич справедливо стверджує, що мовленнєвий жанр – це «мовленнєве ціле, складний синтез повідомлень (мовленнєвих актів), об'єднаних комунікативною тематикою адресанта, моделлю адресанта і адресата, комунікативною метою, комунікативним смислом, специфічною жанровою тональністю, «закільцьоване» попередніми і наступними мовленнєвими жанрами» [2, с. 81-82]. Мовленнєвий жанр складається з певної кількості мовленнєвих актів учасників комунікації, у яких проявляються комунікативні наміри адресата й адресанта. На основі групи мовленнєвих жанрів формується функційний стиль мовлення.

У праці «Проблема мовленнєвих жанрів» Бахтін систематично і дуже докладно розкриває питання, пов'язані із загальними уявленнями про мовленнєві жанри і про те, як вони співвідносяться зі стилем мови і реченням. Він починає з визначення мовленнєвих жанрів: він стверджує, що існують різноманітні сфери спілкування, і загалом стійкі висловлювання в межах кожної сфери становлять мовленнєві жанри. Оскільки ці жанри настільки різноманітні і неоднорідні, то встановити загальну природу висловлювання за своєю суттю проблематично. Бахтін стверджує, що дуже важливо розуміти різницю між первинними і вторинними жанрами, але він не приділяє багато часу поясненню того, чому ця відмінність є такою важливою. Натомість більша частина праці присвячена опису того, чому стилістичні питання невблаганно пов'язані з висловлюваннями мовленнєвих жанрів [8, с. 63-65].

Тобто, всі висловлювання відображають індивідуальний стиль, але деякі жанри більш сприятливі для відображення індивідуальності, ніж інші; уривок з художнього твору, безумовно, передає більше відчуття індивідуального стилю, ніж коротка війська команда. Поточна проблема полягає в тому, що поділ мовних стилів має тенденцію бути випадковим і, як наслідок, неправильно відокремлює стиль від жанрів. Частково ця проблема впливає із загального незнання висловлювання як реальної одиниці мовленнєвої комунікації.

По суті, мовленнєвий жанр можна назвати висловлюванням. Щоправда, висловлювання ніколи не закінчується, коли воно закінчується, з'являється інше, а відповідь стає висловлюванням у відповідь на попереднє. Мовленнєве висловлювання завжди створюється і формується як відповідь на попереднє

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjjevyh zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemanitics>

висловлювання/висловлювання і завжди створюється в очікуванні відповідного висловлювання. Повної мови не існує, вся мова є спорадичною, тимчасово незавершеною і може бути порівняна зі сполучною павутиною висловлювань [3, с. 51].

Отже, мовленнєві жанри функціонують у процесі комунікації і допомагають створювати відповідні щодо ситуації і теми розмови форми діалогічних текстів.

Особливо слід наголосити на надзвичайній неоднорідності мовленнєвих жанрів (усних і писемних). По суті, до категорії мовленнєвих жанрів слід віднести і короткі репліки повсякденного діалогу (а вони надзвичайно різноманітні залежно від тематики, ситуації та учасників), і повсякденну розповідь, і письмо (у всіх його різноманітних формах), і коротку стандартну військову команду, і розгорнутий і деталізований наказ, і досить строкатий репертуар ділових документів (здебільшого стандартних), і розмаїтий світ коментарів (у широкому розумінні цього слова: суспільних, політичних) [7, с. 218-219].

А ще сюди треба включити різноманітні форми наукових висловлювань і всі літературні жанри (від прислів'я до багатотомного роману). Може здатися, що мовленнєві жанри настільки різні, що не мають і не можуть мати єдиного спільного рівня, на якому їх можна було б вивчати. Адже тут на одному рівні дослідження опиняються такі різні явища, як однослівна побутова репліка і багатотомний роман, стандартизована навіть за інтонацією військова команда і глибоко індивідуальний ліричний твір тощо.

Здавалося б, така функціональна неоднорідність робить спільні ознаки мовленнєвих жанрів надмірно абстрактними і порожніми. Цим, мабуть, і пояснюється те, що загальна проблема мовленнєвих жанрів ніколи посправжньому не ставилася. Літературні жанри вивчалися більше, ніж будь-що інше. Але від античності до сьогодення вони вивчалися з точки зору їх специфічних літературно-художніх особливостей, а не як особливі типи висловлювань, відмінні від інших типів.

Риторичні жанри вивчаються з часів античності (і в наступні епохи до класичної теорії було додано не так вже й багато). Але і тут специфічні особливості риторичних жанрів (судових, політичних) все ж таки затьмарювали

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology

[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i tyologichnogo movoznavstva])

Modern Approaches to Defining Speech Genres (in Ukrainian)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjjevyh zhanriv]

© Korol S. I. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

їх загальнолінгвістичну природу. Нарешті, вивчалися побутові мовленнєві жанри (переважно репліки в повсякденному діалозі), причому із загальнолінгвістичних позицій.

Крайню неоднорідність мовленнєвих жанрів і пов'язану з цим складність визначення загальної природи висловлювання ні в якому разі не можна недооцінювати. Особливо важливо тут звернути увагу на дуже істотну різницю між первинними (простими) і вторинними (складними) мовленнєвими жанрами (розуміється не як функціональна відмінність). Вторинні (складні) мовленнєві жанри – роман, драма, всі види наукових досліджень, основні жанри коментаря тощо – виникають у більш складному і порівняно високорозвиненому та організованому культурному спілкуванні (насамперед письмовому) – художньому, науковому, суспільно-політичному тощо [14, с. 132].

У процесі свого становлення вони вбирають і засвоюють різні первинні (прості) жанри, що склалися в опосередкованому мовленнєвому спілкуванні. Ці первинні жанри видозмінюються і набувають особливого характеру при переході в складні. Вони втрачають свій безпосередній зв'язок з реальною дійсністю і з реальними висловлюваннями інших людей. Наприклад, репліки побутового діалогу або листи, що зустрічаються в романі, зберігають свою форму і своє побутове значення лише в площині змісту роману. У реальну дійсність вони входять тільки через роман в цілому, тобто як літературно-художня подія, а не як повсякденне життя. Роман в цілому – це таке ж висловлювання, як і репліки в побутовому діалозі або приватні листи (вони мають загальну природу), але на відміну від них роман – це вторинне (складне) висловлювання [14, с. 38].

Різниця між первинними і вторинними (ідеологічними) жанрами дуже велика і принципова, але саме тому природа висловлювання повинна виявлятися і визначатися через аналіз обох типів. Саме взаємозв'язок між первинними і вторинними жанрами та процес історичного становлення останніх проливає світло на природу висловлювання (і насамперед на складну проблему взаємозв'язку мови, ідеології та світогляду).

Вивчення природи висловлювання і різноманіття типових форм висловлювання в різних сферах людської діяльності має величезне значення практично для всіх галузей мовознавства і філології. Чітке уявлення про природу висловлювання взагалі і про особливості різних типів висловлювань

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjjevyh zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

(первинних і вторинних), тобто різних мовленнєвих жанрів, необхідне, на нашу думку, для досліджень у будь-якій спеціальній галузі. Ігнорування природи висловлювання або неврахування особливостей родових підкатегорій мовлення в будь-якій галузі лінгвістичного дослідження призводить до формальності й надмірної абстрактності, спотворює історичність дослідження, послаблює зв'язок мови з життям. Адже мова входить у життя через конкретні висловлювання (які маніфестують мову) і життя входить у мову також через конкретні висловлювання. Висловлювання є винятково важливим вузлом проблем.

За М. Бахтіном, три аспекти (зміст, стиль і композиційна структура) нерозривно пов'язані з цілим висловлюванням і визначаються специфікою конкретної сфери спілкування. Кожне окреме висловлювання, звичайно, індивідуальне, але кожна сфера, в якій використовується мова в якій використовується мова, виробляє свої відносно стійкі типи цих висловлювань. Цих висловлювань. Їх ми можемо назвати мовленнєвими жанрами [8].

Бахтін ввів поняття первинних (простих) і вторинних (складних) мовленнєвих жанрів. До перших він відносив жанри, які склалися в умовах безпосереднього мовленнєвого спілкування, до других – жанри, що склалися в умовах складного й високорозвиненого культурного спілкування (переважно писемного). У процесі свого формування вторинні жанри вбирають у себе й переробляють первинні (прості) жанри [8, с. 36].

Мовленнєві жанри можна класифікувати за різними ознаками (у залежності від підходу до дослідження): за структурою, тематикою, функцією, комунікативним наміром, учасниками спілкування і дискурсом, в рамках якого існують мовленнєві жанри. Наприклад, Ф. С. Бацевич говорить про «необхідність пошуку критеріїв виділення мовленнєвих жанрів в самому багатотемному дискурсі та в потребі виявляти сигнали змін, до яких він відносить зміну стратегій або тактик спілкування, зміну тематики розмови, моделі адресата і адресанта, модальність, тональність, ситуацію і атмосферу спілкування» [1, с. 127].

З розвитком інформаційних технологій виникла потреба розширити традиційний перелік мовленнєвих жанрів та включити нові інтерпретації, які б враховували комунікації у веб-просторах.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology

[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Modern Approaches to Defining Speech Genres (in Ukrainian)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjeyih zhanriv]

© Korol S. I. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

Одним з перших лінгвістів взявся за характеристику деяких генеалогічних утворень в Інтернеті польський мовознавець Ян Гженя. Характеризуючи вторинні мовленнєві веб-жанри, він вказує на наступні критерії визначення:

1) комунікативне тло, що включає образ відправника і одержувача та стосунки між ними, час і місце спілкування, сферу суспільного життя, характерну для жанру, тематику, канал спілкування (усний чи письмовий), ступінь офіційності ситуації, наміри учасників комунікації,

2) лінгвістичні категорії, характерні для описуваного типу текстів,

3) специфічні композиційні властивості [4, с. 46].

З лінгвістичної точки зору тут трудність становить насамперед використання категорії автора замість відправника і відсутність категорії одержувача. Орієнтація на односторонність комунікації означає, що традиційна концепція жанрового аналізу не повністю покриває теоретичну базу для характеристики онлайн-текстів, радше для онлайн-повідомлень публічного характеру, адресованих багатьом аудиторія (приміром, твіт або повідомлення на форумі).

Також можна виділити деякі спільні моменти для розглянутих у цій статті жанрових детермінантів, таких як композиція, компоненти комунікативної ситуації, елементи стилю, тематика та інтенції мовців (авторів).

Значно більше проблем створюють жанрові критерії, пов'язані з пов'язані зі специфікою самого Інтернету та технічними питаннями. Під цим мається на увазі інтерфейс, макет або графічний шар, які виходять за межі лінгвістики. На жаль, дослідники інтернет-жанрів нечасто беруть до уваги ці фактори, оскільки вони перебувають поза сферою мовознавства і стосуються комп'ютерних наук.

Для ефективного аналізу текстів з інтернет-ресурсу, лінгвістичні критерії, необхідні для конкретного сайту або веб-сторінки оцінки, повинні бути сформульовані для особливого типу тексту. До теперішнього часу творці веб-ресурсів зазвичай орієнтуються на наступні критерії:

- авторські права, які визначають достовірність інформації (сайти державних організацій, навчальних закладів, бібліотек, наукових центрів тощо);
- частота оновлення інформації;
- можливості взаємодії;
- зручність пошуку інформації та навігації по сайту;

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjjevyh zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

- кількість та види гіпертекстових посилань у порівнянні з іншими ресурсами;
- дизайн сайту (привабливість, читабельність, зручність доступу до інформації);
- частота відвідування сайту.

Веб-сторінка як складний вид тексту використовує спеціальні мовні засоби. По-перше, користувачі зазвичай потрапляють на головну сторінку, де вони дізнаються про структуру, навігацію, карту сайту, гіперпосилання та зміст про структуру, навігацію, гіперпосилання та зміст сайту. У межах одного веб-ресурсу співіснують і взаємодіють тексти з різними комунікативними функціями і можна виділити такі основні текстові елементи веб-сторінок:

- індексні тексти, що складаються тільки з гіперпосилань;
- комунікативні тексти з лінійним основним текстом, що забезпечують зв'язок між цим текстом та іншими текстами в межах цього або інших сайтів;
- інформаційні тексти, які містять основну інформацію веб-сайту та посилання на тексти, пов'язані з основним змістом;
- тексти, що забезпечують взаємодію користувачів з авторами текстів (опитування, обговорення, обмін думками).

У цьому аспекті ще потрібні спеціальні дослідження, оскільки в Інтернеті активно розвиваються багато мовленнєвих жанрів, в той час як інші втрачають свою популярність.

Отже, можемо запропонувати такі критерії текстів, що функціонують у мережі, щоб виявити жанрову структуру веб-тексту, який включає в себе:

- 1) структурний аспект – текстовий каркас, сегментація та зв'язки між сегментами, метадані;
- 2) прагматичний аспект – комунікативна прив'язка, тобто образ відправника та одержувача і реципієнта разом з відносинами, що їх пов'язують, комунікативною метою, контекстом, в якому відбувається спілкування, одночасність передачі та прийому;
- 3) когнітивний аспект – предмет і спосіб його представлення (включаючи перспективу, точку зору, ієрархію цінностей та інші складові);

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology

[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Modern Approaches to Defining Speech Genres (in Ukrainian)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjeyv zhanriv]

© Korol S. I. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

4) стилістичний аспект – стилістичні детермінанти, структура, зумовлена прагматикою, пов'язана з генезисом використовуваних засобів, що впливають з характеристик каналу зв'язку, та стилістичні елементи, характерні для усного та писемного мовлення [2, с. 145].

Доповнена таким чином жанрова схема дозволить успішно здійснювати генологічний аналіз різних типів текстів що існують в Інтернеті. Запропоновані жанрові детермінанти онлайн-тексту не є остаточною класифікацією. З розвитком технології та комунікації, можуть з'являтися нові комунікативні ситуації, нові жанри та їх репрезентації а також нові жанри та їхні репрезентації, що потребують переосмислення методів лінгвістичної генології.

Висновки. Сучасне мовознавство характеризується становленням і формуванням нового перспективного напрямку, в основі якого лежить антропоцентрична теорія мовленнєвих жанрів (ТМЖ). Популярність цього напрямку зумовлена інтересом науковців до феномену віртуальної комунікації, яка має певну структуру та відрізняється механізмами впливу на соціальний зміст. Багатоаспектність і багатство жанрових форм зумовлюють необхідність різнопланового підходу до вивчення мовленнєвих жанрів у сучасній генології. У статті було викладено основні теоретичні засади дослідження теорії мовленнєвих жанрів.

Соціальні мережі покликані реагувати на політичні, філософські, економічні, соціальні, культурні, морально-етичні, освітні, релігійні та інші питання свого буття і ставлення до світу, а також співвідношення з дійсністю і свідомістю. Змінюється світогляд людини, а разом з ним і її цінності постмодерністського спрямування. Людина, навіть не усвідомлюючи цього, поринає у світ всесвітньої павутини і сприймає його не як світ віртуального життя, а як реальний. Людина опиняється у «внутрішньому вакуумі», який і є «постмодерністським вакуумом», що є постмодерністською установкою.

Як свідчить спостереження, соціальні мережі – це сайти, які наповнюються користувачами. Це означає, що будь-який принцип постмодернізму є для соціальних мереж цілком підходить будь-який принцип постмодернізму, а саме: нечітка реальність соціальних мереж; її віртуальність, відсутність мережі, її віртуальність, відсутність структури і неможливість повного контролю з боку модераторів; плюралізм і цитування; відсутність

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjjevyh zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

авторства та універсальність коду, що дозволяє включати будь-яку інформацію; пріоритет форми над змістом; фрагментарність.

Доведено що сучасний мовленнєвий жанр та його різновид – віртуальний мовленнєвий жанр віртуального мовлення – це інформаційно-комунікативне середовище, в якому існує певна стилістика, сфера спілкування, мовленнєва поведінка, мовленнєва поведінка. Мовленнєвий жанр і віртуальний мовленнєвий жанр належать до писемного спілкування і спираються на найповніше використання лексичних, граматичних, графічних та медійних засобів мовлення, що передбачає певні корективи, а також відрізняється за формою діалогу та монологу.

До вторинних мовленнєвих жанрів за стилістичними ознаками можна віднести віртуальний мовленнєвий жанр в мережі Інтернет, який хоч і схожий за формою з традиційною комунікацією, однак має ряд відмінностей.

Перспектива для подальших досліджень. Наукові здобутки, присвячені типології мовленнєвих жанрів, мають нові форми й підходи, що пов'язано з інтеграційними й глобалізаційними процесами в суспільстві. Наведена тема відкриває безкрайній простір для категоризації та класифікації мовленнєвих жанрів у мережі.

Проблема дискурсу та соціальної взаємодії розширюється з застосуванням мультимедіа, чат-ботів, роботів у комунікації. Для її вирішення часто потрібні методи та ідеї, що виходять за межі лінгвістичного дискурс-аналізу. Напрямами подальших досліджень будуть такі сторони мови Інтернету, як семіотика, етнографія, взаємодія «людина-комп'ютер» та «людина-робот».

Однак, мова залишається центральною для розуміння цифрового дискурсу. Інтернет-комунікація створює нові типи дискурсу, що вимагає ретельного методологічного аналізу різнопланових даних. Перспективним напрямком у вивченні мови Інтернету є всього розмаїття комп'ютерно-опосередкованої комунікації.

Література:

1. Бацевич, Ф. С. *Вступ до лінгвістичної генології*: навчальний посібник (Київ: Академія, 2006), 248.
2. Бацевич, Ф. С. *Словник термінів міжкультурної комунікації* (Київ: Довіра, 2007), 205.
3. Бацевич, Ф. С. *Основи комунікативної лінгвістики*: підручник (Київ: Академія, 2004), 344.
4. Гженя Ян. *Мовна комунікація в Інтернеті*. Варшава (2008), 150.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology

[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Modern Approaches to Defining Speech Genres (in Ukrainian)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjeyih zhanriv]

© Korol S. I. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

5. Дзюбіна, О. І. *Комунікативний аспект соціальних мереж Facebook і Twitter. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»* 2 (12) (2016): 218–222.
6. Полякова, Т. Л. «Лінгвостилістичні характеристики жанру твітінг в англomовній політичній інтернет-комунікації.» Автореф. дис. канд. наук (Харків, 2014).
7. Селіванова, О. О. *Лінгвістична енциклопедія* (Полтава: Довкілля-К, 2011), 844.
8. Bakhtin, M. M. *Speech Genres and Other Late Essays*, transl. by Vern W. McGee (University of Texas Press, Austin, 1986).
9. Crystal, D. *Language and the Internet* (Cambridge, 2001), doi:10.1017/CBO9781139164771
10. Dąbkowska, Anna. «Zwierzenia w internecie – nowy gatunek mowy?» *Studia medioznawcze* 21, № 1 (80) (2020).
11. Formanova, S., Gusak, L., Vorobiova, T., Savchuk, R., Dorofieieva, O., & Smalko, L. *Status in Social Networks as a Speech Genre. Postmodern Openings* 12 (1) (2021): 128-140.
12. Searle, J. R. *Making the Social World: The Structure of Human Civilization* (2010).
13. Swales, J. M. *Genre analysis. English in academic and research settings* (Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press, 1999, 1998).
14. Witosz, Bożena. *Genologia lingwistyczna* (Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2005), 261.

References:

1. Bacevych, F. S. *Vstup do lingvistychnoi' genologii'*: navchal'nyj posibnyk (Kyiv: Akademiya, 2006), 248.
2. Bacevych, F. S. *Slovnnyk terminiv mizhkul'turnoi' komunikacii'* (Kyiv: Dovira, 2007), 205.
3. Bacevych, F. S. *Osnovy komunikatyvnoi' lingvistyky: pidruchnyk* (Kyiv: Akademiya, 2004), 344.
4. G'zhenja Jan. *Movna komunikacija v Interneti*. Varshava (2008), 150.
5. Dzubina, O. I. «Komunikatyvnyj aspekt social'nyh merezh Facebook і Twitter.» *Visnyk Dnipropetrovs'kogo universytetu imeni Al'freda Nobelja, Serija «Filologichni nauky»* 2 (12) (2016): 218–222.
6. Poljakova, T. L. «Lingvostylistychni harakterystyky zhanru tvitting v anglomovnij politychnij internet-komunikacii'» Avtoref. dys. kand. nauk (Harkiv, 2014).
7. Selivanova, O. O. *Lingvistychna encyklopedija* (Poltava: Dovkillja-K, 2011), 844.
8. Bakhtin, M. M. *Speech Genres and Other Late Essays*, transl. by Vern W. McGee (University of Texas Press, Austin, 1986).
9. Crystal, D. *Language and the Internet* (Cambridge, 2001), doi:10.1017/CBO9781139164771
10. Dąbkowska, Anna. «Zwierzenia w internecie – nowy gatunek mowy?» *Studia medioznawcze* 21, № 1 (80) (2020).
11. Formanova, S., Gusak, L., Vorobiova, T., Savchuk, R., Dorofieieva, O., & Smalko, L. *Status in Social Networks as a Speech Genre. Postmodern Openings* 12 (1) (2021): 128-140.
12. Searle, J. R. *Making the Social World: The Structure of Human Civilization* (2010).
13. Swales, J. M. *Genre analysis. English in academic and research settings* (Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press, 1999, 1998).
14. Witosz, Bożena. *Genologia lingwistyczna* (Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2005), 261.

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo і typologichnogo movoznavstva])

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjeyvych zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com